

Když dají rodiče dětem všechno bez zásluhy, je to špatně, tvrdí rodinný terapeut

Rodinný terapeut Jiří Halda se zabývá otázkami problematiky dětí a rodičů nejen v mateřských školách. Do jaké míry podle něj stojí za poruchami učení u dětí rodinné zázemí? Čím by měl podle něj oplývat úspěšný pedagog a ředitel školy? Co má na profesi rodinného terapeuta nejraději a čím chce svou práci přispět do školství?

LENKA VAŇKOVÁ

Píšete úspěšné knihy, pořádáte semináře a webináře pro pedagogy MŠ a ZŠ, orientujete se na poruchy chování a učení dětí, rodinné vztahy a problematiku výchovy dětí, předškolní zralost a komunikační dovednosti. Věděl jste už na počátku vysokoškolského studia, že učitelská profese pro 1. stupeň ZŠ není konečná?

Nad tím jsem moc nepřemýšlel. Velmi mě bavilo pracovat s malými dětmi, dělal jsem instruktora plavání a lyžování, během toho mě nadchlo vzít si mrňata ve věku čtyř pěti let, na nichž bylo krásně vidět, jak snadno je naučíte cokoli, jen je potřeba tomu dát **správný směr a návyk**.

V tu chvíli jsem pocítil, že toto je moje cesta. Padla tedy logicky volba na stu-

dium pedagogiky pro 1. stupeň základní školy, ale v momentě, kdy jsem přišel do praxe, se ukázalo, že to tak vůbec není. Školství po mně chtělo něco zcela jiného a bylo jasné, že má cesta povede dál a jiným směrem.

” Mnoho dětí s problémy ve škole nebylo s vrozeným postižením, ale mělo chabou ranou péčí, málo podnětů a problém byl především v rodině.

Pokračoval jsem ve specializaci na další vysoké škole. Po skončení studia jsem nějakou dobu pracoval v pedagogicko-psychologické poradně a tam jsem nabyl přesvědčení, že **většina dětí**

s potížemi není nějakým způsobem postižená, ale především zanedbaná.

Mnoho dětí s problémy ve škole nebylo s vrozeným postižením, ale mělo **chabou ranou péčí**, málo podnětů, a problém byl především v rodině. To mě

vedlo k rozhodnutí dostudovat několik výcviků na diagnostiku, poradenství, intervenci a terapii. Zjistil jsem, že když chci být užitečný dětem, měl bych pracovat s rodinami těchto dětí. To se časem

ukázalo jako pravdivé a u rodinné terapie jsem přišel na spoustu dalších věcí, které přirozeně navazují na celý vzdělávací systém.

Je něco, čemu byste se ještě rád profesně věnoval?

Rozhodně ano, velmi mě zajímá psychika, jak se vyvíjí v rámci skupinových potřeb, další věc je psychologie. Velmi mě baví sledovat novinky z medicíny, především z neurologie a genetiky. Mám radost, že **u nás už vychází kvalitní autoři**, kteří píší naprosto fascinující věci, díky nimž zjistíte, že jsme pořád ve vleku tak zvané sociální setrvačnosti.

Pořád se upínáme ke starým způsobům, přitom dobře víme, že starý způsob také nebyl moc funkční, především

ten v době socialismu. Takže právě toto mě velmi baví studovat, samozřejmě ne na doktorské úrovni, ale věci z neurologie a genetiky jsou obecně velmi zajímavé a do psychologie a terapie prostě patří. V tomto směru mám před sebou určitě dlouhou cestu a mnoho literatury, kterou bych rád prostudoval.

Je nějaká osobnost, která je vám inspirací a vzorem?

Těch je opravdu hodně, ale naprosto srdcovka je Jan Amos Komenský. On optikou své doby viděl

svět nesmírně moderně, tak jak on mluvil o dětech, tak se děti tehdy vůbec nevychovaly.

Lidé měli tehdy velmi těžký život, byla velká úmrtnost dětí a lidé museli být velmi otrlí. Život byl především směsí smutku, dřiny a možná trochy štěstí.

Pak mám velikou lásku k autorovi, kterému ale pořádně nerozumím, pokud jej ovšem někdo dobře nepřetlumočí, a tím je Marcus Aurelius. Jeho Hovory k sobě jsou velmi strhující.

Z těch zahraničních ještě Norman Doidge a jeho kniha Váš

Na
webovém portálu
poradcems.cz
se můžete Jiřího
Haldu pravidelně ptát
na dotazy přímo
z praxe.

mozek se dokáže změnit. Tato kniha myslím **dokáže změnit život každému, kdo si ji přečte**. Dále doktor Bruce D. Perry a jeho kniha Chlapec, kterého chovali jako psa, jež je naprosto strhující. Jejím doslov je v podstatě takovou učebnicí neurologie na čtyřiceti stranách pro všechny nelékařské profese. Tato kniha mě doslova chytla za srdce. Dále pak určitě psycholog Jiří Šimonek. Nemohu opomenout doktora Jana Svobodu nebo mého kamaráda Marka Hermana. Vzorů mám hodně a s některými mám i čest kamarádit a spolupracovat.

Ted' jsem byl se svou spřátelenou organizací, která se jmenuje Tvořivá škola, na letní škole pro učitele, jež probíhala v Olomouci, a toto setkání bylo doslova fantastické. Účastnice byly převážně ženy-učitelky, ale jejich zájem a nasazení byly strhující. Skvěle se pracuje, když vidíte tak velký zájem kantorů.

Mám rád, když se práce střídá. Nejhorší to bylo za covidu, kdy jsem distančně odkonzultoval za jeden měsíc zhruba 107 rodin. Bylo to velmi náročné období. Není v mých silách jen poslouchat lidské bolesti, musím to nějak obměňovat.

Jsou rodiny s dětmi. První, co vidím, je, jak rodiče ty děti kazí, jak si na ničem ne-trvají, **všechno dětem dají bez zásluhy**. Tento životní styl vede doslova k záhubě. Jak snadno ty děti vše nabývají. Proto když někdy jedeme, vybírám bydlení takové, abychom tam byli sami.

Další deformaci vidím v tom, že nerad ztrácím čas něčím, co mi nepřináší potěchu, tedy obyčejným „tlacháním“, které nikam nevede. Dokážu odejít i z divadla, když se mi představení nelíbí. Prostě odmítám trávit svůj čas něčím, co považuji za zbytečné, a rozhodně neholduji komerci v jakékoli podobě.

„Většina řečových vad vzniká kvůli sociálním poruchám a nejsou to vůbec řečové vady.“

Kterou svou pracovní část máte nejraději? Je to lektorování, práce s klienty, nebo psaní knížek?

Začnu od konce – psaní knížky je něco, co mi tak úplně nejde a nebaví mě to, protože já neumím psát, to je mé tajemství, které většina lidí ani neví. Knížku Maličkosti, troufám si tvrdit, si lidi pochvalují jako čtivou. A je to především proto, že jsem ji dal přečíst své ženě, jež mě uvedla do reality, že má „doktorštinu“ není ke čtení. Docela našťavaně jsem jí tenkrát řekl, ať s tím teda něco udělá, a ona tu knihu do té reálné češtiny přeložila. Já píšu hodně špatně a v tomto směru mám ve své ženě velkou oporu.

Pokud jsem v něčem obratný, pak si myslím, že je to pomoc takzvaně „mailová“. To znamená, že se mě lidé ptají na radu a já díky praxi už umím docela rychle vydedukovat, co mají za problém, jelikož ty problémy nejsou zase tak často odlišné. Určitě mě ale **nejvíce baví práce s rodinami**, které za mnou přicházejí a už vědí, že to za ně neodpracuji, že na sobě budou muset zapracovat, a potřebují jen vedení. Řekl bych, že jsem podle potřeby buď decentní, nebo mimořádně tvrdý terapeut. Každý potřebuje odlišný přístup. Také mě baví pracovat s učiteli, které zase baví pracovat s dětmi. Skupiny angažovaných kantorů rozhodně mají smysl.

Jak tedy odpočíváte a relaxujete? Veřejně uvádíte jen hru na basovou kytaru.

Mám málo hudebního talentu a jsem schopný občas nacvičit nějakou písničku, takže tu hudbu bych bral s nadhledem, ale pocházím z výtvarné rodiny, takže mě to táhne tímto směrem.

Nejvíce relaxuji dvěma způsoby. Prvním je rodinný život, se ženou velice rádi chodíme na hory. Dokážeme nachodit tisíce kilometrů a **ze všeho nejraději máme rakouské Alpy**. A pak moc rádi kutíme. Co jsme schopní, tak si doma opravujeme sami, neustále rekonstruujeme byt. Pak určitě kondiční cvičení, ono je potřeba kompenzovat to sedavé zaměstnání pohybem.

Jsem velký čtenář, a když na mě přijde nějaká melancholie, dokážu celý den číst. Vlastně čtu téměř pořád, kdykoli se najde volná chvíle a příležitost. Je jedno, jestli je to beletrie, nebo něco naučného. Ta hudba je vlastně doplňková záležitost.

Jinak vás asi pobavím, protože hrozně rád louskám ořechy, žena je pak rozdává po celém úřadě.

Co pracovní deformace, cítíte ji na sobě?

Asi ano, upřímně řečeno, nejvíce ji pociťuji, když jedeme na dovolenou a kolem

Jakou byste dělal jinou profesi, kdybyste nevykonával tuto?

Jsem velký kutil, takže by mě určitě bavilo pracovat s dřevem, navíc jsem z výtvarné rodiny, takže jsem celkem zručný loutkář a **moc mě baví vyřezávat loutky**. Miluji například španělské sochy v kostelích, které jsou oblečeny do látky. Když jsem se učil poradenství, tak mě výtvarná práce jednu dobu i přizivovala.

Jako dítě jsem ale snil o tom, že budu dětský lékař, po celý život mě zajímaly dětské bolístky. Našel jsem se ale v současné práci a baví mě to, co dělám.

Máte někdy takový ten pracovní pocit „tak, a je splněno, hotovo“?

Hotovo nemám nikdy, občas musím řešit některé věci třeba i v průběhu své dovolené a těch **lidských příběhů je hrozně moc a neubývají**, ba naopak. Jestli za týden napíšu kolem devadesáti mailů a ono mně jich přijde dvě stě, pak se mi samozřejmě hromadí a nestihnu na všechny odpovídat. Naštěstí mám skupinu kolegů, na které mohu některé věci odklonit. Považuji to ale za jednu z předností svého života, jsou věci, které беру jako výzvu.

Jaký byl váš nejsilnější profesní moment?

Těch je hodně. Nedávno jsem pomáhal jedné klientce, jejíž rodina ve finále rozdělila terapii na dvě období – jedno před Haldou a druhé po Haldovi. Jako dárek mi paní donesla domácí müsli, které vy-

robili její kluci a kde na skleničce bylo napsáno „pro našeho Haldu“. To jsou docela dojemné momenty a za ty roky jich bylo určitě několik.

Ale jestli chcete vědět, kterou vzpomínku si nejvíc hýčkám, tak je to chlapec s elektivním mutismem. Jednou přišla maminka s pětiletým klukem, který vůbec nemluvil. **Tehdy jsem se rozhodl, že se stanu terapeutem**, i když jsem logopedii miloval a dělal jsem ji moc rád. Došlo mi, že většina řečových vad je kvůli sociálním poruchám a nejsou to vůbec řečové vady. Matka za něj všechno řekla a ten kluk všechno udělal špatně.

Té matce jsem musel velmi rázně a opakovaně vysvětlit, že chlapec potřebuje prostor a není hloupý, jen ona, jak neustále mluví za něj, mu nedá šanci se vyjádřit. Chlapec nemluvil téměř tři roky, jelikož se zasekl. Víte, já mám na čele jizvu a ten klukina ke mně přišel, dotkl se svým malým prstíkem mého čela a téměř po třech letech mlčení řekl první větu: „Ty ses Hely Poti“, tedy „Ty seš Harry Potter“. To byla opravdu velmi silná chvíle, ten chlapec se pak rychle všechno doučil a už jsem jej neviděl.

Co vaši kamarádi a přátelé, nejsou před vámi podvědomě ve střehu? Nemáte potřebu dávat nevyžádané rady?

Asi jsem měl, tomu se myslím nevyhnete. Pokud něčemu začnete rozumět a vidět to kolem sebe, tak se prostě **o znalosti potřebujete dělit**, to v sobě má každý. Je to stejné, jako když se naučíte opravovat auta, také upozorníte na to, že druhému pískají ventily. V mé profesi

Mgr. Jiří Halda

Speciální pedagog, lektor a rodinný terapeut. Zabývá se vývojovými obtížemi dětí (v učení a chování) v kontextu rodinných vztahů a výchovných chyb.

Je autorem knížky Maličkosti, na které byste při výchově dětí neměli zapomínat a spoluautorem knížky Jsi tam, brácho?.

Je aktivním turistou, vášnivým čtenářem a nadšeným, ale nepříliš talentovaným hráčem na baskytaru.

rád, když do něj vidíte. Jelikož mám sám nějaký osobní život a nejsem žádný manžel roku, mám běžné starosti, tak myslím, že dokážu lidi kolem sebe sice vyslechnout, ale snažím se stále zachovat nějaký odstup a nevnučovat lidem své postřehy a názory. Řeknu to s nadšátkou: zakázal jsem si namlouvat, že jsem spasitel.

Co by měl mít správný pedagog k tomu, aby byl úspěšný?

Myslím si, že zhruba tři základní věci. Učitel si musí hlídat svůj soukromý život. Pokud pedagog nemá v pořádku svůj osobní život, pak nemůže být pro děti vzorem. Pro děti je hodně důležité, že je to dobrý člověk, že má v pořádku svůj život, a když má problém, pak nemaskuje, že jej má, přesto **své problémy netahá do své profese**.

Druhá věc je, že každý kantor by si měl uvědomit, že vzorem pro děti je skupina dospělých, není to jeden člověk. Takže je potřeba vědět, že i dobrý kantor, který se

Kvalita školy jednoznačně vychází z toho, kdo je v jejím vedení. Ředitel, který umí pracovat s dospělými, **má ve škole vždy dobré vztahy**. No a třetí věc je, že dobrý kantor si musí uvědomit, že kterékoli dítě může později v životě potřebovat, a podle toho by se měl k dětem chovat. Nikdy nemůžete tušit, kde ty děti budou pracovat, až dospějí, a kde se s nimi můžete setkat a za jakých okolností. Učitel si musí uvědomit, jak se k dětem chová, **co vše může svým chováním způsobit** a jak se mu to později může vrátit. Měl by mít jistou dávku sebereflexe, děti ho nemusí mít rády, ale musí cítit kantorův zájem. Myslím, že učitel, který si nepamatuje děti jménem, by jim snad neměl ani dávat známky. Učitel si musí uvědomit, že dítě je budoucí dospělý a součást společnosti. Je potřeba si uvědomit, že mi jednou může šéfovat můj žák, a podle toho bych měl volit své chování. Je to prostě zákon odrazu a dopadu a kantor by měl vážit každé své počínání. Měl by chtít děti připravit na život, který je bude bavit.

Role učitele má přesgenerační přesah a je potřeba si to uvědomit. Mít při jednání s dětmi empatii. Studovat pedagogiku by měli dědicové Komenského. Lidi by si neměli namlouvat, že učitel musí mít rád děti, **učitele má především práce s dětmi bavit**. Je to takový mýtus, který pak dovoluje rodičům říkat věty typu „vy naše dítě nemáte ráda“. Učitele by mělo bavit s dětmi pracovat a najít si děti ve věku, se kterými si nejvíce rozumí. ■

Autorka externě spolupracuje s redakcí.

„Učitel si musí uvědomit, jak se k dětem chová a co vše může svým chováním způsobit.“

je to s přátelstvím dosti komplikované, protože ti lidi po vás nesmějí nic chtít, jelikož jsou automaticky ve střehu. První věc, kterou s vámi řeší, je to, co je trápí, co děti, co partneři. Mně osobně to nevádí, ale samozřejmě **nikdo nemá**

nevymezí vůči ubližujícímu kolegovi, má pro děti drasticky nižší cenu. Potřebujeme pochopit, že škola, o které se říká, že je dobrá, nemá jen superaprobované učitele, ale hlavně ti lidi fungují jako dobrá lidská skupina.